

5. Лінгвальні та екстралінгвальні чинники формування фахівця з іноземних мов у закладах вищої освіти.

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Шелдагаєва Г.О.,

старший викладач кафедри практики іноземних мов

Херсонський державний університет

<https://orcid.org/0000-0002-7414-4790>

hannasheldahayeva@ukr.net

Стаття присвячена проблемі навчання іноземної (англійської) мови в початковій школі та ролі вчителя на початковому етапі. Автор робить спробу окреслити вимоги до рівня володіння предметним матеріалом, що має бути характерним для вчителя англійської мови початкових класів, описує умови формування необхідного рівня професійних компетенцій майбутнього освітянина, спираючись на зміст Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, що містять опис шести рівнів якості знання іноземної мови та широко використовуються як світовий стандарт оцінювання розвитку мовленнєвих умінь суб'єкта учіння, а також на традиції вітчизняної спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов, що були започатковані шістдесят років тому. Початкова школа розглядається як найважливіший етап становлення школяра як особистості, що навчається, на етапі формування й перетворення на усталені стереотипних уявлень дитини про ступінь важливості певного предмета серед інших дисциплін. Автор наполягає на необхідності формування особливої ментальності майбутнього вчителя/викладача, що полягає в чіткому розумінні й зорієнтованості на бажаний кінцевий результат зусиль, направлених на розвиток мовленнєвих умінь учня/студента на кожному етапі навчання. Пораховано кількість академічних годин, що витрачаються на вивчення англійської мови на кожному етапі в традиційній спеціалізованій школі в Україні (дані подано за власними спостереженнями з багаторічного досвіду роботи в школі згаданого типу); названі дієві сучасні автентичні джерела, що використовуються в школах як рекомендовані Міністерством освіти й науки України («додаткові підручники»). Авторка наголошує, що підручник з іноземної мови для молодшої школи є найпершим необхідним інструментом, яким майбутнього вчителя потрібно навчити користуватися. Зроблено висновки стосовно прагматичної мети та засобів формування майбутнього вчителя англійської мови для початкової школи, про необхідність глибокого вивчення особливостей роботи в класі з автентичними навчально-методичними комплексами. Наведено вимоги до мінімального рівня володіння предметом для вчителя початкової школи. Стаття носить оглядовий характер і може бути корисною для методистів та викладачів, що причетні до укладання програм вивчення англійської мови в закладах вищої освіти в Україні, так само як і для вчителів іноземних мов та керівного складу закладів будь-якої ланки освіти.

Ключові слова: *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, Британська Рада в Україні, Нова українська школа, автентичний підручник, методичні рекомендації.*

Sheldahayeva H.O. THE CONDITIONS FOR EDUCATING A TEACHER OF THE ENGLISH LANGUAGE FOR MODERN PRIMARY SCHOOL

The article is devoted to the problem of teaching the English language in primary school and the role of the teacher at the primary stage of education. The author makes an attempt at describing the qualities required of the teacher as regards their level of mastering the foreign language which is necessary at the primary stage, as well as the conditions of developing the necessary level of the future educator's competence. The author of the article relies on the contents of the Common European Framework of Reference for Languages, whose six reference English levels are widely accepted as the global standard for grading an individual's language proficiency, and on the traditions of the Ukrainian specialized school which are no less than sixty years old. The author insists on the necessity of developing a special understanding in the future teacher that would enable them to keep in mind the desirable final result of their effort in teaching the language at every stage of a pupil's/student's education. The writer of the article calculates the number of academic hours which are devoted to teaching the English language at every level in a traditional specialized school in Ukraine, names the titles of the modern authentic books which are used at specialized schools as recommended by the Ministry of Education in Ukraine (the data given are taken from the author's own teaching experience). The conclusions are drawn as regards the pragmatic objectives and means of educating a future teacher of the English language for primary school, i.e. being thoroughly instructed about how to use authentic text-books in class. The article bears a surveying character and may be useful for teacher trainers and educators engaged in developing programmes for studying English at higher educational establishments in Ukraine, as well as ELTs and managers within all the educational establishments in this country.

Key words: Common European Framework of Reference for Languages, the British Council in Ukraine, New Ukrainian School, authentic text-book, methodological recommendations.

Актуальність проблеми. За концепцією нової української школи, глобальною метою освіти є формування особистості, компетентності якої дозволили б їй упродовж життя гнучко адаптуватися до зовнішніх змін, зумовлених стрімким розвитком інформаційного суспільства. Однак, нова українська школа – це ніщо інше, як перетворювана традиційна школа, ступінь реформованості якої знаходиться в безпосередній залежності від уявлень реформаторів про реальний стан наявних проблем у системі освіти, причому не тільки фінансових. Перетворювачі, як правило, недооцінюють консерватизм, інертність і традиціоналізм, притаманні освітній галузі як такої. Через це часто стикаємося з неочікуваними результатами реформ, або ж з недовістю останніх і навіть деградацією ефективності певних ланок освітнього процесу. Аби цього не траплялося, необхідно формувати особливу **ментальність** діячів у сфері освіти на всіх рівнях, характерною рисою якої

було б чітке уявлення про бажаний кінцевий результат навчання на кожному етапі. Однак, на сьогоднішній день ми не маємо дієвих інструментів формування такого уявлення через недостатній рівень вивчення проблем системи освіти в усій їх глибині. У цьому напрямку має бути зроблено ще велику кількість зусиль, адже наразі суб'єкти освітнього процесу – учителі, викладачі – самі не завжди в змозі сформулювати суть проблем, з якими вони стикаються в роботі з учнями/студентами різного віку, а отже залишаються пасивними об'єктами реформування, у той час як за уявленнями, що їх покладено в основу концепції «нової української школи», саме від креативності й ініціативності вчителя залежить, чи отримаємо ми креативну й ініціативну особистість учня в результаті навчання.

У межах процесу викладання шкільних дисциплін, іноземної (англійської) мови зокрема, проблема формування чітких уявлень учителя про зміст і результати своєї роботи стоїть досить гостро. З одного боку, ми маємо доволі чіткі формулювання вимог до рівня володіння мовним матеріалом, що містяться в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти; з іншого боку, уявлення переважної більшості пересічних учителів англійської мови про шляхи й методи досягнення описаних рівнів володіння предметом залишаються вкрай нечіткими.

Мета. У цій статті вважаємо за необхідне зробити спробу роз'яснити певні терміни й поняття про навчання іншомовного спілкування, що є базовими для формування в учителя англійської мови правильного уявлення про мету своєї професійної діяльності. Ми будемо спиратися на зміст Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, візьмемо за взірць структуру й зміст автентичних навчально-методичних комплексів (автентичні підручники, аудіо/відео матеріали для школярів та книги для вчителя, що до них додаються), а також проаналізуємо успішний досвід навчання англійської мови у вітчизняній спеціалізованій школі з поглибленим вивченням цієї дисципліни. **Особливу увагу приділимо**

навчанню іноземної мови в сучасній початковій школі та ролі вчителя на цьому етапі, а саме: зробимо спробу окреслити вимоги до рівня володіння предметним матеріалом, що має бути характерним для вчителя англійської мови початкових класів, і описати умови й шляхи формування необхідного рівня професійних компетенцій сьогоденного студента – майбутнього освітянина.

У рекомендаціях Британської Ради з мовної освіти знаходимо відомості про те, що **мінімальний рівень володіння іншомовним іноземним матеріалом** у вчителя іноземних мов, який має визнаний державою документ про дозвіл викладати англійську в школі (у нашому випадку – диплом бакалавра чи магістра), має бути не нижче B1. На цьому рівні, як зазначається, учитель може мати суттєві недоліки у володінні іншомовним матеріалом (Шаленко, 2012, с. 6-7). Таким чином, вважається, що протягом певного часу на робочому місці в школі молодий педагог має можливість покращити свої знання, адже, за рекомендаціями Британської Ради в Україні, схваленими МОН, педагогічні звання «старший учитель» та «учитель-методист» повинні надаватися фахівцям, чий рівень володіння предметом відповідає рівням не нижче B2 і C1 (Шаленко, 2012, с. 7).

Ми знаємо, що випускники шкіл, які здають ЗНО з англійської мови, мають скласти це випробування на рівні B2 (за умови успішного виконання завдань). Отож, гіпотетично, випускники закладів вищої освіти, які ще до вступу на мовну спеціальність мають рівень B2, повинні й цілком у змозі отримати за роки навчання у ЗВО рівень володіння мовою C1 і вище. За таких умов школа отримує ідеального спеціаліста. Однак, навіть на мовних спеціальностях, особливо в провінційних університетах, за браком абітурієнтів, ситуація може бути далекою від ідеалу. Адже на навчання приймають не тільки тих, хто успішно склав випробування, а й тих, хто просто подолав так званий «поріг». Рівень знань такого абітурієнта значно нижчий, а його академічне зростання й рівень знань у результаті отримання

вищої освіти залежить від багатьох факторів (мотивація, успішність, кількість академічних годин, відведених на усну й письмову практику іноземної мови, якість викладання в ЗВО тощо).

Наразі існують також педагогічні спеціальності в закладах вищої освіти, на які приймають абітурієнтів, що не склали ЗНО з англійської мови після закінчення школи. Так відбувається, коли іноземна мова не є основним предметом викладання на майбутньому робочому місці. Однак, за бажанням студента, протягом часу навчання у ЗВО студент має право отримати певний рівень знань з іноземної мови та право викладання цієї дисципліни в молодшій школі – спеціалізацію. Саме в цьому випадку потрібно приділити особливу увагу формуванню чітких вимог до рівня володіння студентами мовним матеріалом, що дасть можливість ефективно працювати в системі шкільної освіти, а також навчально-методичному інструментарію, яким повинні викладачі «озброїти» студента, щоб той не втратив мотивації до викладання цієї дисципліни в школі. Також, **необхідно формувати в студентів уявлення про кінцевий результат навчання дітей англійської мови в молодшій школі.** Адже без такого уявлення учень майбутнього вчителя не буде конкурентоспроможним.

Початкова школа – найважливіший етап становлення школяра як особистості, що навчається, як суб'єкта учіння. Саме в початковій школі формуються й перетворюються на усталені стереотипні уявлення дитини про ступінь важливості певного предмета серед інших дисциплін. Отож, невмотивований малокваліфікований учитель англійської мови ризикує зруйнувати мотивацію дитини ще до її формування. У 1-му – 4-му класах необхідно закласти підвалини знань, виконати державну програму на високому рівні з тією метою, щоб у 5-му класі учитель мав можливість виконувати з дітьми програму 5-го класу, а не починав з вивчення алфавіту. Тільки за таких умов, спираючись на знання, отримані в молодшій школі, у середній та старшій ланках учень може ефективно засвоювати подальший

програмовий матеріал, необхідний для успішного складання ЗНО після закінчення 11-го класу. Для порівняння: якщо інші важливі предмети, наприклад, математика чи українська мова, не будуть викладатися на належному рівні або взагалі ігноруватимуться в початковій школі, учень не зможе без втручання потужного репетитора надолужити втрачене й успішно скласти ЗНО після 11 класу. Адже чотири роки початкової школи – це більше третини часу навчання в школі. З іноземними мовами ситуація ще складніша, адже має місце сприйняття іншомовної реальності, що може суттєво уповільнювати процес засвоєння матеріалу на початковому етапі, у той час як на уроках, скажімо, математики матеріал подається рідною мовою, зрозумілою учневі від народження.

Задля вивчення успішних умов навчання обговорюваної дисципліни звернемося до досвіду викладання англійської мови у спеціалізованій школі з поглибленим вивченням цього предмету. Ми надаємо в нашій статті перевагу спеціалізованій школі через те, що усталені традиції викладання іноземної мови саме в таких навчальних закладах, на відміну від неспеціалізованих, мають історію приблизно шістдесят років (починаючи з 60-х років ХХ століття, коли такі школи вперше були створені на території України). У неспеціалізованих школах англійська в початковій ланці була введена досить стихійно менше десяти років назад. На жаль, без втручання потужного репетитора випускник звичайної школи рідко може скласти ЗНО з англійської мови успішно, адже кількість годин, що виділені в такій школі на вивчення цієї дисципліни не є достатньою для отримання знань рівня В2.

Автор цієї статті має п'ятнадцять років досвіду викладання в початковій, середній і старшій ланках у спеціалізованій школі з поглибленим вивченням англійської мови. Наступні дані подаються за власними спостереженнями. У першу чергу, вважаємо за належне порахувати кількість академічних годин, виділених для вивчення англійської мови у спеціалізованій школі з першого по одинадцятий клас (ця кількість годин залишається порівняно сталою

впродовж усього досвіду існування української спеціалізованої школи, починаючи з 60-х років ХХ століття), маючи на увазі, що на кінець 11-го класу успішний учень готовий до складання ЗНО на рівні В2. Потім маємо на меті проаналізувати, скільки годин потрібно для отримання знань з предмета, що відповідають різним рівням, починаючи з А1, закінчуючи В2. Розглянемо також особливості навчання мовного матеріалу на кожному етапі.

Отже, у системі шкільної освіти прийнято вважати, що навчальний рік триває впродовж тридцяти п'яти (35-ти) робочих тижнів. Тижневе навантаження з англійської мови становить три академічні години (по 45 хвилин) з першого по третій клас (упродовж трьох років), а також чотири академічні години на тиждень у четвертому класі (упродовж одного року). Таким чином, рахуємо: $(35 \times 3) \times 3 + (35 \times 4) = 105 \times 3 + 140 = 315 + 140 = 455$. З розрахунку видно, що протягом навчання **в початковій школі учень спеціалізованого навчального закладу отримує 455 академічних годин на вивчення англійської мови**. Якщо врахувати, що учень також витрачає певний час на виконання домашнього завдання з предмета (скажімо, у групі продовженого дня), то ми усвідомимо, що в реальності на вивчення англійської мови відводиться набагато більше часу (в залежності від кількості домашнього завдання та здібностей учня).

З п'ятого по одинадцятий клас включно на **практичні** заняття англійською мовою в спеціалізованій школі виділено п'ять годин щотижневого навантаження (без урахування годин, виділених для спеціальних предметів у 10-му та 11-му класах, як-то: країнознавство, технічний переклад, бізнес-курс англійської мови, англійська та американська літератури мовою оригіналу тощо; загалом, тижневе навантаження з англійської мови у 10-му та 11-му класах може досягати **одинадцяти** академічних годин на тиждень). Таким чином, учень отримує: $(5 \times 35) \times 7 = 1225$ академічних годин, виділених на практичне оволодіння англійською мовою протягом навчання у **середній і старшій школі**. Якщо

врахувати години, виділені для занять зі спеціальних предметів у старшій школі ($11 \times 35 \times 2 = 770$), а також додати кількість годин, прочитаних у початковій школі (**455**), випускник спеціалізованої школи за весь час здобуття середньої освіти отримує до **2100** ($2100 = 105 \times 3 + 140 + 175 \times 5 + 385 \times 2$) годин на вивчення англійської мови (ці дані подаються без урахування додаткового часу, який учень витрачає на підготовку домашнього завдання). Також, потрібно зазначити, що, **за діючими методичними рекомендаціями, у академічній групі повинно бути 8-10 учнів** (Методичні Рекомендації, 2018, с.13); якщо кількість учнів у групі збільшується, якість навчання суттєво знижується. За умови успішного навчання, саме такий випускник є в змозі без втручання репетитора скласти зовнішнє незалежне випробування на рівні B2.

Існують типові автентичні навчально-методичні комплекси, які використовуються в спеціалізованій школі для навчання англійської мови на різних етапах. Ми в цій статті надаватимемо перевагу саме автентичним навчально-методичним комплексам (далі – АНМК), адже вітчизняні підручники для певного класу середньої школи не завжди чітко відповідають рівням володіння іноземною мовою у відповідності до Загальноєвропейських рекомендацій, отже, на них спиратися недоцільно.

Якщо брати за основу АНМК, скажімо, видавництва Express Publishing, які рекомендовані МОН у якості «додаткових» і, таким чином, дозволені для використання в середній школі (Welcome, Fairyland, Click-On, On-Screen, Upstream, Prime Time тощо), то виявиться, що протягом періоду здобуття початкової освіти, тобто з першого по четвертий клас (а це 455 академічних годин) учень набуває рівня **A1 (Beginner/Introductory** – інтродуктивний рівень, або «рівень відкриття» (Council of Europe, 2018, р. 1-2)). До речі, наприклад, АНМК «Welcome» видавництва Express Publishing так і називається «**3-Level Beginner's Course**» (Gray & Evans, TB, 2013, р. 3). Щоб надати уявлення про бажаний результат навчання у молодшій школі, тобто

про рівень знань A1 (інтродуктивний), подамо приклад типового тексту, уміщеного в підручнику «Welcome-3» (кінець четвертого класу):

The Beatles were the most popular band of the 60's. The four members were all born in Liverpool, England. Their first record 'Love Me Do' came out on 5th October 1962. By 1964, the Beatles were famous all over the world. Everywhere they went, thousands of fans – boys and girls – followed them. In 1965, the Beatles performed at Shea stadium in New York to a crowd of 55,000 screaming fans. It was the largest live concert in history.

The Beatles gave their last performance on 30th January, 1969, on top of the Apple building in London. In 1970, the band decided to split up. Paul made a new band called 'Wings', John's new band was called 'The Plastic Ono Band'. Both Ringo and George followed solo careers. [...] The Beatles became legends. Their music touched many people's hearts and even today they still have millions of fans all over the world. (Gray & Evans, PB, 2013, p. 110)

Як можна побачити, для поданого тексту характерний цілий ряд труднощів, що ускладнюють його сприймання учнем: велика кількість власних назв, числівники, ідіоми (*touch people's hearts*), фразові дієслова (*split up*) тощо. Уважається, що на кінець четвертого року навчання в початковій школі учень здатен протягом уроку опрацювати подібний текст під керівництвом учителя та виконати до нього ряд завдань: для підготовки, під час читання та після прочитання. Передбачається, що потрібно вміти читати, писати, говорити та розуміти на слух інформацію цього рівня складності (Council of Europe, 2018, p. 2). На кінець четвертого класу школярі мають бути ознайомлені зі списком найуживаніших 111-ти неправильних дієслів, поданих у тому ж підручнику (Gray & Evans, 2013, p. 118). Кваліфікаційний рівень учителя повинен бути достатнім для організації та супроводу такої учнівської діяльності. За умови володіння вчителем предметними знаннями на відповідному рівні, книга для вчителя *англійською мовою* з покроковими рекомендаціями, спеціально створена авторами до підручника Welcome-3 (а також подібних до нього автентичних джерел), може суттєво полегшити організацію навчального процесу.

За умови успішного оволодіння рівнем A1 у молодшій школі, у **п'ятому класі учень починає працювати над рівнем A2 (Elementary – середній рівень, або «рівень виживання»** (Council of Europe, 2018, p. 1-2)). У залежності від обставин (наприклад, рівень успішності певної групи учнів), робота над рівнем A2 може починатися з другого семестру 5-го класу й продовжуватися до кінця шостого класу або ж до середини сьомого класу.

Таким чином, на оволодіння рівнем A1 витрачається від 455 до 540 академічних годин. На оволодіння рівнем A2 – до 350 академічних годин (підручники, що зазвичай використовуються для навчання рівня A2, – Click-On 2, On-Screen 2 тощо). **З початку або з середини сьомого класу починається оволодіння рівнем B1 (Intermediate – «рубіжний» (Council of Europe, 2018, р. 2)) і продовжується до кінця восьмого або до середини 9-го року навчання, на що відводиться теж приблизно 350 академічних годин.** Наголосимо, **що в контексті Загальноєвропейських рекомендацій** (які є універсальними для будь-якого віку учня/студента) **рівень А** характерний для так званого «елементарного користувача» (**Elementary**), а **рівень В** – для «незалежного користувача» (**Independent**) (Council of Europe, 2018, р. 1-2). *Дуже важливо наголосити на необхідності правильного тлумачення цих понять, адже «елементарний» - не значить «простий для оволодіння» (що зрозуміло користувачам підручників рівня A2). «Elementary» лише означає, що на цьому рівні учень будь-якого віку не в змозі самотійно оволодівати новим матеріалом: дня нього це можливо лише під керівництвом учителя. Отож, у відповідності до специфіки предмета (необхідності формування нової мовної реальності), на етапі А не може іти мова про так звану «самотійну роботу учня/студента». І тільки під час оволодіння рівнем В – «Independent» – учень/студент може починати робити певні самотійні кроки.*

Від початку навчання до оволодіння рівнем B1 у спеціалізованій школі витрачається до 1155-1240 академічних годин, з них – до 805-890 на оволодіння рівнем А. У другому семестрі 9-го року навчання, зазвичай, має місце підготовка до складання державної підсумкової атестації, заявлений рівень якої саме й відповідає B1-B1+. У 10-му й 11-му класі учні працюють над рівнем B2-B2+.

У цій статті вище наголошувалося, що, за рекомендаціями Британської ради, схваленими МОН, мінімальний рівень знань для сертифікованого

державою вчителя, що має право викладати англійську в школі, – B1-B1+ (за умови подальшого професійного зростання на робочому місці (Шаленко, 2012, с. 6-7)). *Отже, якщо починати вивчати англійську мову в ЗВО без попередньої сертифікації, тобто «з нуля», для отримання рівня B1 потрібно не менше 1155-1240 академічних годин, адже саме стільки годин витрачається на набуття цього рівня в українській спеціалізованій школі. Причому 805-890 академічних годин (умова отримання рівня A2) – безпосередньо під керівництвом викладача, бо «самотійна робота студента» на цьому етапі не є можливою через відсутність сформованості базових понять про «іношомовну реальність».*

Звичайно, у реальності ситуація з викладанням дисциплін спеціалізації «англійська мова в початковій школі» у ЗВО (а саме: кількість годин, виділених на практичне оволодіння англійською мовою студентом, кількість студентів у групі, що значно більша ніж 8-10) може бути далекою від ідеальної. У такій ситуації стає надзвичайно важливим прагматичний підхід до розподілу відведених академічних годин для оволодіння практичними навичками майбутнього вчителя. У першу чергу, необхідно докладно ознайомити студентів зі змістом сторінок типових підручників з англійської мови, обов'язково автентичних (адже саме АНМК є надійним джерелом сучасної, а не застарілої англійської мови, та й сам підручник має чітку й послідовну структуру), що використовуються в початковій школі, що якнайбільше відповідає напрямку вивчення цієї дисципліни «за професійним спрямуванням». Підкреслимо, що оглядового ознайомлення з цими підручниками на заняттях з методики вкрай недостатньо: адже *саме зміст підручників, а не загальна методична структура, являє собою найбільшу проблему для малокваліфікованого вчителя.* Студент має оволодіти програмною лексикою (вимова, переклад) та граматику (будова речення, часові форми), що необхідні для викладання в молодшій школі, причому починати потрібно з правильної вимови літер алфавіту, адже саме це є

вимогою програми вивчення англійської в першому класі. Знайомство з типовим підручником для 4-го класу сформує в студента, майбутнього вчителя, поняття про очікуваний рівень знань школяра на кінець навчання в початковій школі, що є вкрай важливим. *Підручник з іноземної мови для молодшої школи є найпершим необхідним інструментом, яким майбутнього вчителя потрібно навчити користуватися.*

Насамкінець наголосимо, що практично всі методи прискореного оволодіння іноземною мовою передбачають збільшення кількості годин, виділених на її вивчення, протягом скороченого часу. Досягнення результатів залежить від наполегливості й вмотивованості, а також від природних задатків окремого студента. Досягнення високого фахового рівня у викладанні іноземної мови потребує особливо багато часу й зусиль, саме тому якісний рівень викладання й вивчення цієї дисципліни не може стати масовим, як того очікує сучасне суспільство.

Література

1. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2018/2019 навчальному році. Старт «Нової української школи». Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 03.07.2018р. №1/9-415. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/> (дата звернення: 31.03.2019).

2. Програма післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов / за ред. О.П. Шаленка. Київ: ХІК, 2012. 392 с.

3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions> (дата звернення: 31.03.2019).

4. Gray Elizabeth, Evans Virginia. Welcome-3. Pupil's Book. Made in EU: Express Publishing, 2013. 125 с. з іл.

5. Gray Elizabeth, Evans Virginia. Welcome-3. Teacher's Book. Made in EU: Express Publishing, 2013. 125 с.

References

1. Metodichni rekomendatsii shchodo vykladannia inozemnyh mov u 2018/2019 navchalnomy rotsi. Start "Novoi ukrainskoi shkoly". Dodatok do lysta Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [vid 03.07.2018r. №1/9-415](#). [Methodological Recommendations for Teaching Foreign Languages in 2018/2019. The Start of the "New Ukrainian School"]. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/> (data zvernennia: 31.03.2019).

2. Prohrama pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity vchyteliv inozemnyh mov [In-Service Teacher Professional Development] / za red. O.P. Shalenka. Kyiv: HIK, 2012. 392 p.

3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions> (дата звернення: 31.03.2019).

4. Gray Elizabeth, Evans Virginia. Welcome-3. Pupil's Book. Made in EU: Express Publishing, 2013. 125 с. з іл.

5. Gray Elizabeth, Evans Virginia. Welcome-3. Teacher's Book. Made in EU: Express Publishing, 2013. 125 с.